

BLOG ▾ O BLOGU ▾ NASZ YOUTUBE NARZĘDZIA DLA KIEROWCÓW GIEŁDA ARCHIWUM

Centralne Warsztaty Samochodowe – kuźnia talentów

przez Zbigniew Kluczkowski | 31 grudnia, 2025

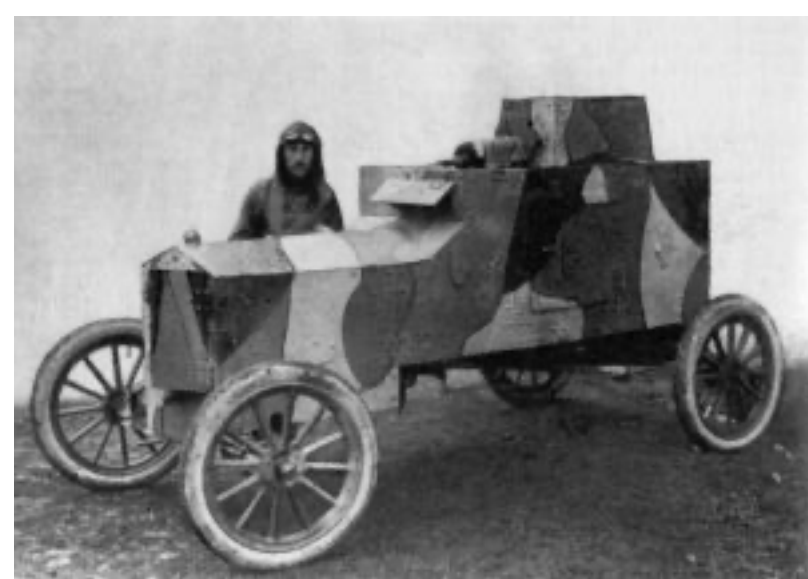
0 komentarzy

Wokół Edisona i Forda gromadzili się młodzi pasjonaci techniki. W odrodzonej Polsce nie było ani jednego wynalazcy o takich zdolnościach, ani miejsca, gdzie młodzi inżynierowie mogli się uczyć. Dopiero tuż po zakończeniu wojny pojawiła się szansa powołania nowej instytucji, w której polską myśl techniczną można było przekuć na realne twory. Co ciekawe, powstanie tego typu miejsca zawdzięczamy Niemcom oraz polskiej armii. Wszystko zaczęło się już w 1915 roku, choć na rozwinięcie działalności należało poczekać jeszcze 6 lat.

W fabryce amatury gazowej, pras i pomp „Schaffer i Budenberg” podczas wojny remontowano niemieckie samochody. W hali fabrycznej o pow. 4758 m kw. ustawiono 12 obrabiarek, które służyły do naprawy części pojazdów. Większość części była jednak gotowa lub dostarczana w kilkudniowym odstępie czasu. Po przegraniu wojny niemieckie zakłady zostały przejęte przez polską armię i służyły do naprawy polskich pojazdów wojskowych. Już pod koniec 1918 roku zakład przyjął nazwę „Centralne Warsztaty Samochodowe (C.W.S.) Departamentu Samochodowego Ministerstwa Spraw Wojskowych”.

Znajdujący się na ulicy Terespolskiej 34 (obecnie Chodakowska) zakład początkowo nie pracował nad własną konstrukcją. Po zleceniach wojska i rządu podjęto się świadczenia usług w rzecz zmotoryzowanych obywateli. Właściciele Forda T w CWS-ie mogli naprawić swoje auto a nawet je kompletnie przebudować. Załoga prowadzona ręką majora inż. Kazimierza Meyera potrafiła z modelu T zrobić dowolny pojazd a nawet przystosować go do działań wojennych, czego dowodem był pojazd pancerny na podwoziu ciężarowej odmiany modelu T. Chalupniczo opancerzone Fordy pomogły przegonić bolszewików w 1920 roku.

Pojazd pancerny „Osa” na podwoziu Forda T

Źródło: delarepublika.pl

Z racji braku miejsca wykupiono fabrykę wyrobów prasowanych znajdującą się kilka kamienic dalej. W fabryce „J. Szmidt” zlokalizowano zakład tapicerski oraz zaczęto remontować pierwsze czołgi należące do naszego wojska. To właśnie tam powstało 25 sztuk czołgu Renault FT, które w częściach przywieziono z Francji. W 1920 roku C.W.S zaczął budować własne samochody pancerne typu FT-B, których konstrukcję opracował inżynier Tadeusz Tański. To on wraz z Robertem Gabeau i Stanisławem Panczakiewiczem stworzyli fundament polskiej motoryzacji.

Czytaj: [Harvester Scout - prosto z lasu](#)

Nie sposób nie docenić zasług inżyniera Tańskiego. Oprócz dobrze znanych konstrukcji, które powstały z myślą o zastosowaniu w armii, Tański zbudował około 100 silników małej mocy. Silniki te miały zasilać radiostacje lotnicze oraz duże maszyny przemysłowe. Już wcześniej Tadeusz, syn Czesława Tańskiego – pioniera polskiego lotnictwa, zbudował 12 – cylindrowy silnik lotniczy o mocy 520 KM. Jego konstrukcje były proste, łatwe w naprawie, ale nie były przestarzałe. Wprost przeciwnie, były bardzo nowoczesne.

Z racji coraz większej ilości pracy w C.W.S. wzrosło zatrudnienie. Z 450 w 1920 r. aż do 1000 w 1926 i 1100 w 1929 roku. W ramach C.W.S. funkcjonowało wiele zakładów: lakiernia, hamownia, frezarnia, blacharnia, hartownia, tapicernia (zwana wówczas „siodlarnią”) oraz hamownia. Z racji prac nad własnym modelem samochodu zorganizowano również laboratorium zakładowe prowadzone przez inżynierów Tadeusza Paszewskiego oraz Jerzego Majlerta. To oni tworzyli pierwsze mechanizmy do CWS T-1, który był pierwszym seryjnym pojazdem z Polski.

CWS T-1 w nadwoziu torpeda

Źródło: wikipedia

W 1928 roku C.W.S. zmienił nazwę na „Państwową Wytwórnę Samochodów”. Zakłady stały się częścią „PZInż” – Państwowych Zakładów Inżynierii, ale T-1 nadal było oferowane pod nazwą CWS. W 1929 roku zakłady Państwowej Wytwórnii Samochodów zajmowały obszar 230 tys. m², z czego 40 tys. m² było zadane. 1100 – osobowa załoga za pomocą 460 obrabiarek rocznie wytwarzała części warte nawet kilkanaście milionów ówczesnych dolarów. Wytwarzanie różnych odmian modelu T-1 została zakończona w 1931 roku.

Od początku lat 30-tych C.W.S. staowało się zapleczem PZInż. To właśnie w murach „Wytwórnii” nabierano realnych kształtów to, co zostało narysowane ręką inżyniera z PZInż. Na Terespolskiej powstawały m.in. słynne „Sokoły” – bardzo udane przed – i powojenne motocykle, które zyskały miano „polskiego Harleya”. Sokoły zdobyły wiele nagród a w świat poszła wieść o tym, że odrodzona Polska nie jest skansenem i w tym młodym państwie można produkować „coś”, co dorównuje zachodniej myśli technicznej. Polska zyskała markę znaną w całej ówczesnej Europie.

Czytaj: [Wyzwolenie, kłęby dymu i fatszywe informacje](#)

Reklama prasowa motocykla Sokół 600

Źródło: motocykliznie.pl

Zarówno w C.W.S. jak i PZInż pracowali najwybitniejsi inżynierowie tego okresu. Z racji ich zaangażowania w wiele równoległych projektów dokończone zostały tylko niektóre. Warto wspomnieć chociażby projekt nowoczesnej ciężarówki, ciągnika artyleryjskiego dla wojska, turystycznych autobusów czy samochodu terenowego opartego na mechanizmach Fiata. Najbardziej znanym prototypem pozostaje jednak limuzyna „Lux-Sport” oraz ... późniejszy Star, który był ewolucją przedwojennych projektów załogi PZInż.

Tański również był znany z tego, że nie skupiał się na jednym, ale równocześnie pracował nad wieloma wynalazkami, stąd właśnie po większości zostały tylko rysunki. Nie wszystkie przetrwały do dnia dzisiejszego, ale te fotografie tych najważniejszych znajdziemy w książkach Witolda Rychtera. Dwa największe ośrodki polskiej inżynierii w latach 30-tych działały bardzo sprawnie, ale koniec tej dekady i rychłe przygotowania do wojny przekreśliły dalszy rozwój tych instytucji. Ach, co to były za czasy ...

* prototypom z Państwowych Zakładów Inżynierii autor poświęcił osobne artykuły

Visited 4 times, 1 visit(s) today

Kategoria: Historyczne wpisy Tagi: C.W.S, CWST 1, motocyklSokół, TadeuszTański, warsztatysamochodowe

Zobacz wpisy

TDI, wieś i buraki →

Wyszukiwarka:

Szukaj

Pogoda:

Łódź

Teraz, 31 grudnia, 20:00, Środa

-3°C

17 km/h 0,1 mm

Jakość powietrza źródło: AIRLY

Umiarkowana PM 2.5: 202% PM 10: 106%

Dzisiaj -2°C

Jutro 1°C

[Godzina po godzinie](#) [Na 16 dni](#)

Wyszukuj według kalendarza:

grudzień 2025						
P	W	Ś	C	P	S	N
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

[«](#) [lis](#)

Komentarze:

Najczęściej czytane:

50 twarzy Renault Clio

50 twarzy ... BMW serii 3

Autobusem przez przedwojenną Polskę

Turbinka, tuning, Maluch i Alojzy Kowalski

Małe i duże bawarskie nerki

Popularne na Youtube:

Tagi:

AlfaRomeo (18) Audi (9) Bentley (12) BMW (29) Bugatti (15) Cadillac (10) cechymarki (40) cenyczęści (7) Chevrolet (10) Citroen (11) Daihatsu (14) DNAmarki (33) felieton (86) Ferrari (21) Fiat (29) Ford (25) Formuła1 (8) FSO (8) Jaguar (8) kierowcywyścigowi (19) kitar (7) Lancia (10) Mercedes (32) mikrosamochód (12) nietypowe pojazdy (9) Nissan (10) Opel (11) Peugeot (16) pojazdyelektryczne (10) pojazdyrekordowe (19) pojazdywojskowe (19) Porsche (15) pracowniekaroseryjne (9) projektancisamochodów (19) prototypy (18) reklama (7) rekordyprędkości (17) Renault (19) RollsRoyce (8) SUV (9) Syrena (7) Toyota (18) v8 (10) Volvo (12) wzornictwoprzemysłowe (7)

Liczba wyświetleń: 711

Wszystkie wpisy: 718